

зовнішній контекст висловлювань, тип діяльності у малих групах, який охоплює широкий спектр змінних: антропологічних, етнографічних, соціологічних, психологічних, мовних і культурних. З іншого боку, дискурс спрямований на внутрішній контекст, тобто адресований до ментальної сфери комунікантів, яка разом з тим відображає і фактори зовнішнього контексту, оскільки ставши частиною внутрішнього світу людини, вони можуть впливати на його діяльність і спілкування.

Таким чином, ефективна організація дискурсу у ситуації прикордонного контролю потребує логічного планування професійних комунікативних тактик, які здатні забезпечити бажаний вплив на певному етапі стратегічної взаємодії між офіцером-прикордонником та суб'єктом перетину державного кордону. Застосування зазначених вище мовних засобів у прикордонному дискурсі забезпечить виконання інституційного мандату офіцера-прикордонника, не порушуючи прав суб'єктів перетину державного кордону, допоможе ретельно контролювати законність перетину кордону та своєчасно зупинити транскордонну злочинність і, зокрема, контрабанду людьми.

УДК 159.9

Кердивар В.В., ад'юнкт науково-дослідної лабораторії екстремальної та кризової психології Національного університету цивільного захисту України, старший лейтенант служби цивільного захисту

НАГАЛЬНІ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИМУШЕНИХ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ

Вивчення проблеми внутрішньо переміщених осіб в останні роки значно активізувалася, але багато питань залишаються недостатньо розкритими. Військові і політичні наслідки вимушеної міграції характеризуються за показниками потреби, а також взаємовідносин переселенців і корінного населення.

Зауважимо, насамперед, що проблема таких категорій, як вимушені переселенці і внутрішньо переміщені особи – це не тільки проблема України. Нині великі труднощі відчуває Європейський союз, який намагається розмістити на своїх територіях сотні тисяч біженців із Сирії та інших країн Близького Сходу. Особливі проблеми з цими категоріями населення зазнає й Україна, оскільки певна частина населення з Південно-Східних районів країни в період локального військового конфлікту намагається знайти захист у районах, де відсутні військові дії. На сьогодні, за даними ЗМІ України, чисельність вимушено переміщених осіб в Україні сягає 2,1 млн. осіб.

Продовження багатомісячного збройного конфлікту на Донбасі все більше руйнує надії вимушених переселенців на швидке повернення до рідних країв.

Станом на 21 лютого 2017 року за даними структурних підрозділів соціального захисту населення Київської міської державної адміністрації та обласних державних адміністрацій на облік взято 1 627 738 переселенців з Донбасу і Криму. Останнє дослідження, проведене соціологічним центром «TNS-Україна», показало, що лише 51% біженців після нормалізації військово-політичної ситуації в регіоні хотіли би повернутися додому, 36% – не прийняли остаточного рішення, а 14% заявили, що не мають наміру повертатися. Тривала невизначеність у термінах проведення антитерористичної операції ставить вимушено переміщених осіб у складні умови виживання в нових соціальних реаліях.

Дослідники стверджують, що більше половини колишніх жителів Донбасу так і не звикли до нових обставин, що склалися. Нагальними для них залишаються питання житла й працевлаштування. За даними соціологічного опитування, проведеного Інститутом регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України, вимушені переселенці, які мешкають у Львівській області, визначили такі провідні матеріальні проблеми: 87,2% опитуваних наголосили на проблемах із житлом; 65,7% віддало перевагу питанням працевлаштування. Аналогічна ситуація спостерігається й в інших регіонах країни. Наприклад, про труднощі з житлом повідомляє 90% вимушено переміщених осіб в Харківській області, 88% – у Запорізькій області, 86% – у Дніпропетровській та Миколаївській областях.

Таким чином, вимушені переселенці з Південного Сходу України знаходяться у складному життєвому положенні: розрив або втрата колишніх соціальних зв'язків, тривожність, невизначеність, сумніви щодо особистої цінності і, як наслідок, особистісна дезорганізація, зниження рівня соціальних чекань і рівня домагань. Вимушені переселенці зіткнулися із труднощами у процесі працевлаштування, облаштування житла, придбання елементарних предметів побуту для нормального проживання. Вони значною мірою втратили колишні економічні, професійні і, навіть, родинні статуси та опинилися перед необхідністю формування нового соціального статусу, завдяки якому спроможні увійти до нових соціальних груп.

Усе це свідчить про те, що можуть виникнути проблеми маргіналізації, виникнення особистісних деформацій, альтернативного позиціонування щодо приймаючого населення, а також психологічні бар'єри, подолати які надзвичайно складно, але необхідно й дуже важливо.